

HASIR ŞAPKALAR

Margarita Liberaki (1919-2001) Atina'da doğdu. Anne ile babası Liberaki küçük yaşta ayrıldı. Yayınevine sahip anneanne ve büyükbabasının yanında büyüdü. Atina Üniversitesi'nde hukuk eğitimi gördü. 1941 yılında şair Giorgos Karapanos ile evlendi. 1945 yılında Paris'e taşındıktan sonra, Fransa ve Yunanca tiyatro oyunları kaleme aldı. 1946 yılında yayımlanan ve üç kız kardeşin hikâyesini anlatan *Τα ψάθινα καπέλα* "Üç Yaz" adıyla Avrupa dillerine çevrildi ve büyük bir başarı elde etti.

Hârûn Ömer Tarhan İYTE'de Fizik, Hacettepe Üniversitesi'nde Felsefe, Ankara Üniversitesi'nde Yunan Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördü. Yunanistan devlet bursuyla Selanik Aristoteles ve Atina Kapodistrian üniversitelerindeki Yunan Dili ve Kültürü öğreniminin ardından, Onassis bursuyla Girit Üniversitesi'nde Eskiçağ felsefesi üzerine çalıştı. Japon Vakfı'nda Japonca, Goethe Enstitüsü'nde Almanca öğrendi. Uzun yıllar Girit'teki Labirent Müzik Okulu'nda Ross Daly'nin kılavuzluğunda kipsel müzik dersleri aldı. Nikos Kazancakis, Umberto Eco, Panos Çelebis, Hazrat Inayat Khan, G.I. Gurdjieff, Dionysios Solomos, Carlos Castaneda gibi yazarların yapıtlarını Türkçeye çevirdi. Cenevre'deki "Uluslararası Kazancakis Derneği (SIANK)" onursal üyesi ve Türkiye sorumlusu olan Tarhan editörlük ve yayın yönetmenliği yapmayı sürdürüyor.

MARGARITA LIBERAKI

Hasır Şapkalar

Roman

Yunanca aslından çeviren
Hârun Ömer Tarhan

YAPI KREDİ YAYINLARI

kız kardeşime

İÇİNDEKİLER

İLK YAZ

1. Polonyalı Nine • 11
2. Parigoris'in Evinde • 30
3. Babam ve Luzis Bey • 39
4. Bir Yürüyüş • 51
5. .... • 60
6. Maria'nın Düğünü • 61
7. Sonbahar • 79

İKİNCİ YAZ

1. Lora Parigori • 97
2. Gökbilimci David • 118
3. Yangın • 130
4. Annemin Sırrı • 144
5. Maria, Lora, Ruth • 164
6. Gözlemevi'nde • 178

ÜÇÜNCÜ YAZ

1. Mayıs ve Haziran • 191
2. Yeni Yüzler • 204
3. Panayır • 223
4. Çift • 235
5. David'in Teklifi • 244
6. Annemin Sırrı (gerisi) • 252
7. Kapetanyos • 265
8. Hasır Şapkalar • 270

İLK YAZ

1

Polonyalı Nine

O yaz kocaman hasır şapkalar satın aldık. Maria'nınkinin çevresi kirazlı, İnfanda'nınki turkuaz "unutmabeni"li ve benimki de ateş kırmızısı gelincik çiçekliydi. Başakların içine uzandığımızda gökyüzü, yaban çiçekleri ve biz bir oluyorduk. "Nereye saklandınız yine?" diye sesleniyordu annem. Çıt çıkarmıyorduk. Sessizce konuşuyor, sırlarımızı söylüyorduk. Önceki yıllar Maria ile İnfanda benden gizli aralarında konuşuyorlardı, çünkü en küçükleri bendim. Ancak bu yıl... Bu yıl İnfanda suskunlukla biraz öteye uzanıyor, Maria da sırlarını bana anlatıyordu. Konuşuyor da konuşuyor, samanların içinde dönüp duruyordu; yanakları kızarıyor, gözlerinden alışılmadık bir ışıltı saçıyordu. Batmaya yakın güneşe ya da uyumak için yuvasına giden bir böceğe bakarak dalıp gittiğimde Maria kızılıyordu. "İyi de sen anlattıklarım ile ilgilenmiyor musun?" diye bağılıyordu. "Suç bende, gözlerin açılısın diye oturmuş sana bunları anlatarak kendimi yoruyorum. Sen git de çocukları leyleklerin getirdiğine inan dur!.."

Yanıt vereyim dedim, çocukları leyleklerin getirmedini bildiğimi, bunu hep biliyor olduğumu söyleyeyim dedim ama kahkahası beni durdurdu, öyle güçlü ve sarsıcı bir kahkahaydı ki karşı dağa gidip yankısı geri dönerken buğday tanelerini titretiyordu. Böyle anlarda Maria'nın kahkahası kızdırırdı beni. Her şeyin gizemini ve çekiciliğini kaçırın bir utanmazlık görüyordum bu kahkahada. Nedenini bilmiyorum ama bunu işittiğimde geçen yılki İlyas Peygamber Yortusu geliyordu aklıma; ölü bir çocuk görmüştüm, alkol dolu bir cam kavanozun içine batırılıp kapatılmıştı, ana karnındaki doğmamış bir bebek gibiydi.

Öğlenleri uyumuyordum, küçüklükten kalma bir alışkanlığımdaydı; öğlenleri uyumamanın irade ve bağımsız bir ruh gerektiren, devrimci bir eylem olduğunu sanmıştım. Niye böyle düşünmüştüm ki?

Ceviz ağacına çıkıyor ve orada çiçekten yüzükler, at kılından bileklikler yapıyordum. Sonra da bunları takıp sarnıcın suyundaki yansımamı görmeye çabalıyordum. Ama hiçbir zaman başaramıyordum.

dum, çünkü günün o saatinde güneş suyun tam üzerine vuruyor ve su yüzeyinin gözleri kör edercesine sıcak bir altın gibi parlamasına neden oluyordu.

Kız kardeşlerim için böyle süsler yapıyordum işte. Ancak bunları üzerlerinde görünce bana çirkin geliyordu. Kıskançlıktan da değil ama, sanki yeterince beğenmedikleri ve yüzüklerin çabucak solacağına kuşku duymadıkları için çiçekler zamanından önce soluyordu; bütün bunlara değmiyorlardı ve sanki bilekliklerin yalnızca at kılından olduğunu bilmelerinden dolayı ısırma gelen sinekleri kovmak amacıyla sağa sola salladığı atkuyruğu gibi görünüyordu.

Güneş ışınları gözkapaklarıma vurup da vücudum tatlı şarap içmiş gibi uyuşunca samanlığa giderdim, orada gölgeyle kaplı sessizliği ve saman kokusunu bulurdum. Yüzler ve yolculuklar, havada dalgalanan kurdelelerdeki renkler oradaki yalnızlığımı doldururdu. Portakal rengi denizler, Gulliver Kışneyenler Ülkesi'nde, Odysseas Kalypso'nun ve Kirke'nin adalarında. Kötü kadını Kirke, insanları domuzla çeviriyordu. Ama güçlüydü de. İleride benim de böyle bir gücüm olacak mıydı ki? Kuşkusuz, insanları domuzla çevirmek için değil ama işte... Bedenim samanlığın daha da derinine iniyor, başım öne eğiliyordu; kimseye açık etmediğim birkaç dakikalık uykuya dalıyordum. Tatlı bir uyku oluyor ve uyandığımda sanki başka dünyalardan dönmüş oluyordum. Ancak ova gülümsüyor ve üzüm asmadan olgun olgun sarkıyordu; elim kesmeye, dilim de tatmaya gidiyordu ve içimden diyordum ki: "Bütün dünyalardan, her biri bir dünya olan bütün yıldızlardan, belki de en güzeli bu yeryüzüdür."

Evimiz Kifisiya'ya aşağı yukarı yarım saat uzaklıktaydı. Bostanların bulunduğu aşağı bölgede yalnız başına sayılırdı, çünkü en yakınındaki doktor Parigoris'in* evine gidebilmek için tam on dakika gerekiyordu. "Alışverişe gitmek imanımı gevretiyor" diyordu yaşlı hizmetçimiz Rodya.

Dedem gönlüne göre kurmuştu bu yapıyı; odalar geniş, dikdörtgen, yüksek tavanlıydı; mısırları ve daha başka şeyleri güneşe serdiğimiz iki taraçası vardı; bostancının evceğizinin ayrı bir yapı olduğu ve aşağıda ahır ve kümesin yer aldığı bir evdi. Yalnızca

---

* (Yun.) "Avutucu" anlamında soyadı (ç. n.).

ziraat mühendisi olduğu için değil, aynı zamanda ağaçları da çok sevdiğinden özellikle bahçeye çok özenmişti. Onları elleriyle diker, çocukları gibi büyütür; onlara vuran hastalıkları ve ayazları, gövdelerini büken kötü rüzgârları tek tek anımsar; ne aşılarını ne de ilk yemiş vermelerini unuturdu. “Ağaçlar” derdi, “yaradılışın ta kendisidir. Toprağa kök salışları bütün yaratıkların birbirleriyle ve de Tanrıyla bağlantılı olduklarını gösterir.” Baharda da elma ağacının altında uzanır –biz çocuklar bu ağaca dedemin elmacığı derdik– ve altın sarısı tozlarını almak için çiçeklerini delen arıların uğultusunu dinlerdi.

Sanırım çiftlik zavallı dedemin avuntusuydu. Çünkü annem beş, teyzem Tereza da yedi yaşındayken ninemi yitirmişti dedem. Onu alan ölüm meleği değildi; Atina’da iki konser veren bir müzisyen diriyken alıp götürmüştü onu. İlk konserde ninem ona âşık olmuş –arada tanışmışlar– ve ikincinin ardından dayanamayıp kaçmıştı onunla. İkisi de yabancıydı ya, iyi anlaşmışlardı. Ninem buralardan değildi. Polonya’dandı ve gözleri yeşildi. Rodya bunları bana ilk anlattığında şaşır kalmıştım. Anımsıyorum, bir kış akşamıydı ve mutfakta oturmuş tatlı patates haşlıyorduk. Nine nasıl böyle bir şey yapmıştı – aklım almıyordu. Rodya’ya bunu söylediğimde “Seni sersem” demişti bana, “o zamanlar daha nine değildi, *da*, annen ve teyzen bile küçücüktü, *da*.” Gerçekten de o zamanlar nine değildi... “Hiçbir zaman nereye gittiğini öğrenemedik” diye anlatmayı sürdürmüştü Rodya, “kim bilir neler geldi başına, sağ mı?.. O günden beri deden adını dahi işitmek istemedi bir daha...”

Gerçekten de kimse adını bile anmıyordu. Onunla ilgili ne annem ne de Tereza teyzem konuşuyordu. Yalnızca biz onu düşünüyorduk –eski bir konsolun içinde kalmış bir fotoğrafını da bulmuş-tuk, Tanrım, nasıl da güzeldi...– ve kim bilir doyuma ulaşmamış hangi tutkuları yüzünden ağarmış saçları ve acılı gülümseyişiyle bir hanımefendi olan öbür ninemiz ile babamızın annesi arasında ayırım yapmak için ona Polonyalı nine diyorduk.

“Şimdi ne diyeyim ki size, hayranım ben ona” dedim başakların içine uzanmış ondan söz ettiğimiz bir akşam üzeri.

“Yok artık?” dedi şaşkınlıkla.

“Neden peki?” diye sordu Maria, ilgisini çekmişti.

“Yürekli bir insanmış da ondan. Dedemden uzaklara böyle kaçıp gitmek...”

“Kaçan değil, kalandır yürekli olan” diye sözümü kesiverdi Maria, İnfanda ise bunun üzerine hiçbir şey söylemedi.

Sanırım o zamanlar Maria haklıydı ve ben de küçük olduğum için böyle konuşmuştum. Polonyalı ninem için uzakların oralar değil, buralar olduğunu sonradan anladım.

Bütün kış yağmur yağmıştı. Orman yamyasta ve dökülen yapraklar toprak daha kuruyamadan çürüyüp toprak olmuş, yeni yapraklar çıkmıştı. Akşamları güçlü rüzgârlar esip durmuştu. Öyle ki, yemek odasının perdeleri kimse dokunmadan kıvıldıyordu. “Kim o?” diye soruyordu dedem.

“Hiç kimse” diyorduk.

“Ama biri kapıyı çaldı.”

“Hayır dede, yanlış işittin” deyip iç çekiyorduk.

Okuldan döndüğümüzde yağmurdan ıslanmış saçlarımızın uçlarında kocaman damlalar sarkardı. Kukuletalarımız vardı ama dönüş yolunda başımızı örtmez, sırtımıza atar ve yağmurdan sakınmadan ilerlerdik. Maria, sarhoş gibi, bedenini sağa sola sallayarak, ağzı yarı açık yürürdü. İnfanda dosdoğru, dümdüz gider ve kirpiklerine bir yağmur damlası takıldı mı onu eliyle bir gözyaşıymış gibi silerdi. Bütün yüzü sırlısıklamken o bir damlacık suya niye aldırış ettiğini bir türlü anlayamazdım. Bense yerle gök arasında koşturup kollarımı açarak şarkı söylerdim. Çünkü dışarıdayken üzerime düşen yağmur beni şenlendirirdi. Oysa odamın içinde, çatıya düşüp camlardan akarken çıkardığı sesi işitince bambaşka bir duyguya kapılırdım. Kapımı kilitler, yatağa devrilir, ağlamaktan bitkin düşünceye dek durmazdım. Ancak üzüntü müydü bu, bilmiyorum.

“Katerina biraz sinirli” diyordu anneme Tereza teyzem, “biraz özel ilgi göstermek gerek.”

“Ne özel ilgisi?”

“İşte, ona benzemesin diye...”

Polonyalı nineyi diyorlardı. Seslerinin tınısından, birbirlerine bakışmalarından anlıyordum. Demek sinirli ha? O günden sonra birisi benimle takıştığında ya da kız kardeşlerimle kavga ettiğimde çığlığı basmaya başlamıştım. O öğleden sonra fotoğrafını alıp aynanın karşısında yüzümün yanına tutmuştum ama bütün çabama karşın anca küçücük benzerlikler bulabilmiştim. Onun gözleri yeşil, benimkilerse kahverengiydi; biri öbüründen biraz daha koyuydu – alışılmadık bir şeydi ama kötü de durmuyordu, Rodya'nın söylediği-

ne göre şanslı birisi olduğumun göstergesiymiş–, onun saçları kara, benimkilerse kestane rengiydi; onun teni akça pakça, benimkiyse buğday rengiydi. Yalnızca boyunlarımız ve çenelerimiz benziyordu. Çok da övünüyordum bununla. Boynumuzun omuzlarımızdan yükseliş ve çenemize doğru ilerleyiş biçimi duru ve kurumlu bir çizgi oluşturarak yüz güzelliğinin başlangıcını gösteriyordu. Boynumun bu biçimi hoşuma gidiyor, ayrıca girişkenlik ve özgüven veriyordu bana. Yalnızken çoğu kez giysimi omuzlarımdan aşağı indiriyordum. Uyumadan önce aynısını geceliğimle de yapıyordum. Öylece aynada kendime bakıyor, kendi kendimi özümsüyordum. Sanki dünyada benden ve yansımamdan başka bir şey yoktu ve bu da hoşuma gidiyor gibiydi. Ancak bir gece elektrikler kesilmiş ve ben de mum yakmıştım; çok ürkmüştüm çünkü karşı duvarda doğaüstü bir varlık gibi dikilen kocaman gölgemi görmüştüm, yatağımdan tavana dek uzanıyor ve her yeri kaplıyordu.

Tereza teyzem bu yıl gelincikler bol olacak derken haklıymış. Görünen o ki yağmurlar tohumları artırmış ve ovayı kaplamışlardı. Çiftliğin içine dek, ekilmemiş yerlerde kırmızı dörtgen halılar gibi görünüyordular. Çabucak bir şeylerin olacağına habercisi gibiydiler – Rodya düşünde kırmızı görmenin çok yakında bir şey olacağı anlamına geldiğini söylüyordu. İyi ki de hasır şapkamı kırmızı gelincikli seçmişim. Böylece her şeyle anlaşıyor ve uyum içinde oluyordum. Maria da al kirazları seçmekle doğru olanı yaptı çünkü meyveleri sulu ve tatlıydı. İnfanda'nın turkuaz “unutmabeni”lerine gelince, bunlar öylesine az bulunur çiçeklerdi ki...

Yılların bir gün, bir an gibi geçip gittiğini anımsıyorum. Verandada, ilkbahar ve yaz ikindilerinde küçük masaya kiraz rengi masaörtüsünü sererdik. Güneşin batma ve havanın serinleme saati gelince, Tereza teyzemin yukarıdaki odasında bir mobilyayı çekiyormuşçasına gürültü yaptığını ve o düzensiz adımlarıyla indiğini işitirdin; başı dönüyor da her an yere yuvarlandı yuvarlanacak sanırdın. Anne miyse evden sessizce çıkıp her zamanki yerine otururken görürdün; oradan ormanı göremiyordu ama Tatoi'nin* açıklığına bakıyordu.

* Adını bağımsızlık öncesi Kızılhisarlı Ömer Paşa'nın çiftliği, sonrasında da Yunanistan Kraliyet Ailesi'nin yazlığı olan saraydan almış Tatoi Askeri Havaalanı (ç. n.).

Dedem de işi bırakmış, elini yüzünü yıkayıp günün yorgunluğuyla serinlemeye gelirdi. Banyonun çeşmesi ile evlekten aynı anda akan suyun sesi şu an bile kulaklarımda. Hava ılıktı, Mavrukos* akan suya bakıp onu canlı sanarak havlıyordu, uzaklardan Kapatena'nın çocuklarına seslenişi işitiliyordu –“Kosta, Kula, ee! Manoli...”–, Rodya da elinde çay ve çöreklerle dolu koca bir tepsiyle dışarı çıkıyordu. Her şey eksiksiz ve kasvetliydi.

Verandanın altında istediğimi dikmem için dedemin bana verdiği bahçe tarhı vardı, benim tarhımdı orası. Türlü türlü çiçekler dikerdim. Sıralarını önemsemeyiz, öyle üçgenler, dörtgenler ve çizgiler gibi alışılmış biçimler oluşturmaya çalışmazdım ama tohumu uygun dönemde atıyor, çoğu kez ne diktiğimi unutmaya çabalıyordum, çünkü toprakta kendiliğinden bitmiş gibi ne çıkacak diye görüp şaşırarak istiyordum. Renkler ve türler birbirine karışıyor, sarı, kırmızı, mavi, turkuaz ve turuncusuyla kimi uzun, kimi kısa, kimileri de hepten yaprakların ardına saklanmış dipdibe toplaşıyorlardı. Ya çok çirkin ya da çok güzellerdi; şu an dahi bilmiyorum. Ancak annem homurdanıp duruyordu; tarhına bakarak bir insanı tanıyabilirmişsin, ne denli düzensiz bir insan olduğumu anlaması için buna bakması yeterliymiş. Tarhıma ötekiler de “alacalı tarh” adını takmışlardı; dedemse bir gün ona bakıp bana şöyle demişti: “Sen doğayı seviyorsun ama onun kölesi değilsin. Bense onun kölesiyim ve onun için çalışıyorum ama ona yaklaşamıyorum.”

Daha aşağıda, çardağın yanında Maria'nın sebze bahçesi vardı. Her dönemin sebzesi için küçük dörtgenlere bölmüştü. Gerçekten de çiftliğin en lezzetli bezelyesi onunki olurdu. Her yıl yalnızca iki-üç okka olurdu, onunla da anca iki kez yemek yapabiliyorduk; Maria çatalın ucuyla yalnızca bir lokmacık tadına bakacağım diye diretir, böylece bizleri bu büyük tattan yoksun bırakmazdı.

İnfanda kendisi için on yabani badem ağacı seçmişti. Fazla bakım ve sulama istemiyor, yemişleri de yenmiyordu. Ama onları ilkbaharda görmek büyük bir sevinç, kışın ise büyük bir üzüntü veriyordu. İnfanda çiçekli de olsalar, çıplak da olsalar eliyle dallarına dokunup uzun süre tutuyordu. O zamanlar İnfanda bir cocuktuktu, elleri ise büyük bir kadın eliydi.

---

* (Yun.) “Karacık” (ç. n.).

Hava serinlemeye başlarken ben çiçeklerimin diplerini, Maria sebze bahçesini çapalar; İnfanda ise ağaçlarına bakar, büyükler de verandadaki kiraz rengi masa örtüsünün çevresinde toplaşırlardı. Çok geçmeden düzenli konuğumuz, Luzis Bey de gelirdi. Her gün, yaklaşık aynı saatte ahşap dış kapının gıcırdadığını işitirdik; ağır adımları altında bostanın küçük taşları parçalanıyormuş gibi garç gurç eder, ellerini ve bastonunu keskin biçimde sallayarak toprak yolda önüne çıkan üç fıstık ağacının alçak dallarını silkelerdi, ben de sık sık o geçtikten sonra kırılan var mı diye gidip bakardım. Ancak Luzis Bey bir kez olsun bir dalı dahi kırmamıştı. Yalnızca birkaç yaprak koparırdı, onu da dalgınlıkla yürürken bastonunu bir elinden öbürüne mekanik biçimde geçirdiği sırada çarparak yapardı.

“Kim ola ki bu saatte?” derdi hep Tereza teyzem; “Ben içeri gidiyorum, yabancıların biriyle hiç karşılaşım yok.” Kovalayan varmış gibi ivedilikle kalkar, verandanın bitişiğindeki yemek odasına saklanmak için geçtikten iki dakika sonra: “Aa, siz miydiniz Luzis Bey. Ben de diyordum yabancı birisi mi yoksa...”

“Buyurun oturun” derdi annem de, Tatoi’nin açık alanına bakarak, “Rodya, kahveyi...”

Luzis Bey çay içmezdi, yalnızca hasta olunca içtiğini söylüyordu.

“Kahve yapma ona” diyordum Rodya’ya sessizce mutfağa gidip, “ona özel mi davranmamız gerekiyor? O da çay içse ya...”

“Niye ki?” diye sorardı Rodya.

“Niye mi? Ne bileyim...”

Çok geçmeden büyük bir fincan kahve geliyordu. Luzis Bey onu koklar ve purosunu yakardı; bir yudum içer, purodan bir fırt çeker, ardından bir yudum ve bir fırt daha; tüm bunlar bir saat sürerdi.

Hep iki dirhem bir çekirdekti; ilkbaharda ince İngiliz yününden açık gri giysiler; yazın da ak keten ya da bürümcük giyerdi. Ancak şişmandı.

“Ee, ne haberler var bakalım?” derdi dedem ellerini ovuşturarak.

Luzis Bey yalnızca Atina’da değil tüm dünyada ne olup bitiyor, bilirdi. Bilmem kimin düğününden Amerika’daki en son buluşlara dek, –El Greco’nun* falanca tablosunun özgün olup olmadığı gibi– sanatsal konulardan en iyi gül aşılama yöntemine dek bir

---

* Dominikos Theotokopoulos’a (1541-1614) İspanya Rönesansı’nda verilen takma ad (ç. n.).

konudan öbürüne olağanüstü bir akıcılık ve göreceli bir çekicilikle atlayıverirdi. Dünyayı dolaşmıştı, çok şey biliyordu. Büyükler için arkadaşlığı mutluluk verici ve çok değerliydi. Özellikle dedem için çok büyük anlamı vardı, çünkü onun bütün o anlattığı falancanın düğünüyle gül aşılama ve son buluşları birleştirerek uzak dünyalar üzerine genel bir bakış atıyor, böylece bu dünyanın dışında, sürgün bir yaşam sürdüğü düşüncesinin kendisine işkence edişinden kurtulup her şeyden çok tutkuyla istediği bu yaşantıyı kaygısızca sürdürebiliyordu. Luzis Bey kendisi dahi bilmese de, dedeme suçluluk duymadan istediği yaşamı sürme olanağı tanyor, dedem de bu nedenle ona büyük bir gönül borcu duyuyordu.

Bense onun anlattığı her şeye kaba kahkahası ile ağır adımlarının damgasını vurduğu ve de gördüklerinin onun prizmasından geçerken kişiliğinden bir şeyler alıp çirkinleştiği izlenimine kapılıyordum. Böyle olunca da koca bir buluş benim için küçülüp hiçleşiveriyordu. Annem bile onun şakalarına gülünce, artık yüzümü “alacalı tarh”ımın içine daldırıp gizleyerek ağlayasım geliyordu.

O zamanlar bizlere Fransızca öğreten ve cumartesileri banyo yaptıran bir dadımız vardı. Banyoya ilk Maria, ardından İnfanda ve en son ben girerdim. Banyo günü Matmazel Zina için en yorucu gündü. Yalnızca Maria'nın upuzun saçlarını yıkarken dahi beli ağrıyordu. Bana da kızıyor, çünkü boynumun bütün hafta hiç yıkamamışım gibi birazcık kirli olduğunu söylüyordu. Gerçekten de suyu sevmeme ve tadını çıkarmama karşın, sabahleyin çeşmenin altına girdiğim zaman suyun doğrudan sırtıma akmasına çabalıyordum, çünkü enseme değince tüylerim ürperiyordu. Yalnızca denize ya da sarnıca başımı daldırırken boynumun ıslanmasına aldırmıyordum.

Banyoya sonuncu olarak girdiğimden içerisi buğuyla dolmuş ve sabun kokmuş olurdu; kazan ısınmış, odunlar közleşmiş olurdu. Aşırı sıcaktan kalp atışlarım cılızlaşır, gözlerim tersine döner ve baygınlık gibi bir şey geçirirdim ama hiçbir şey demezdim çünkü hoşuma giderdi. Sanki uyanıkken uyuyor, bir yabancıнын sesiyle konuşuyordum. Düşüncelerim de yabancıydı ve böyleyken, bulanık da olsalar beni utandırıyorlardı.

Banyo cumartesiyi ötekilerden bambaşka bir güne çeviriyordu. Çayı alışıldık saatinden daha erken içiyor, karnımı ağrır diye çok da ekmek ve reçel yemiyorduk; akşamleyin de yemek masasına

oturmuyor, öğünümüzü yatağımızda yiyorduk. Tertemiz çarşaf lar üzerinde kayıyorduk, saçlarımız yastığı az da olsa ıslatıyor, tenimiz pürüzsüzleşip parlıyor, zihnimiz durulaşıyordu –az önce beni utandıran düşünceler gidiyor, varlıklarından dahi kuşkulandır oluyordum– ve Rodya her birimiz için birer tepsi getiriyordu: Çorba ve haşlanmış kelle. Kelleyi yavaş yavaş ayıklıyor, her kemik parçasını yalayarak elimize geçen bu yabaniliğ in tadını çıkarıyorduk. Gözlerin hepsini ben yiyordum –ne İnfanda ne de Maria severdi, gözlere bakınca kuzuya acıyorlarmış–, Maria ise dilin tamamını yerdi. Anneme iyi geceler dilemeye bile gitmiyorduk ama o geliyordu. Her birimizin yatağına eğilip ipekten avuçlarıyla bütün yüzümüzü iki elinin arasına alır ve gözlerimizin içine bakıp iki yanağımızdan da öperdi. Teni yumuşacık ve Luzis Bey’in serasındaki çiçekler gibi akça pakçaydı; gözleri de saçları gibi kapkara ve ışıltılıydı. Güzel kadındı annem, çok güzeldi. Beni yeniden öpmesi için ona yalvarırdım; ya eğilip başımı yeniden ellerinin arasına alır ya da ışıtmemiş gibi yapıp uzaklaşırdı.

“Anneciğim, beni seviyor musun?”

“Konuşma zamanı değil şimd i Katerina, uyu hadi.”

“Zezina, beni seviyor musun?”

“Uyumadın mı daha? Yarın seni yarım saat erken yatacağım.”

“İnfanda, Maria, beni seviyor musunuz?”

“Bu gece neyin var senin?” deyip gülüyorlardı.

Matmazel Zina’ya çoğ unlukla Zezina diye seslenirdik, *Bécassine*’in* bütün öykülerini bilirdi ancak ben *Sans Famille*’i** severdim, çünkü o zamanlar komedinin yaşamı çirkinleştirdiğ ini, tragedyanın ise güzelleştirdiğ ini düşünürdüm. *Sans Famille*’i okuyup ağlıyor ve mutlu oluyordum. Remi’nin serüvenleri ve çektiğ i acılar çoğaldıkça kendimi daha çok önemsiyor, daha yaşamaya değer görüyordum.

Matmazel Zina’yı bizden ayrıldıktan sonra daha çok sevdim. Çünkü bizimle yaşadığı süre boyunca beni kısıtladığı izlenimine kapılıyordum, bırakmıyordu ki istediğimi yapayım; hiç de haklı olmayan bu izlenimim tam da bu yüzden giderek güçleniyordu.

* Jacqueline Rivière’in yazıp Joseph Pinchon’un çizdiğ i, Fransızca olarak en uzun süre (1905-1962) yayımlanmış karikatür dizilerinden biri (ç. n.).

** Hector Malot’nun *Kimsesiz* adlı romanı, *Remi* adıyla çizgi filme de uyarlanmıştır (ç. n.).

İsviçreliydi; incecik, küçük al al damarlarıyla gülpenbe yanakları vardı. Öyle sık William Tell anlatırdı ki bugün dahi bütün dünyanın ve tüm zamanların en büyük kahramanının o olduğu inancından kurtulamıyorum. İsviçre'nin kaymaklı yoğun sütünden, dağlarının karla kaplı doruklarından, babasının fırınından çıkan sıcacık küçük turtalardan söz ederdi. En yüksek dağın tepesinden aşağı kızakla kaydığımı ve çılginca bir hızla babasının fırınına ulaştığımı düşlerdim, kızığı yolda bırakıp –oralarda ne istersen yolda bırakabiliyormuşsun, paraları bile, kimse çalmıyormuş– kayısı ve çilekli bir turtacık alıyordum. Bomboş ağızım salyayla doluyor, sıcacık pastanın düş ürünü kokusu burun deliklerimi kımıldatıyordu. “Bizim oralarda ormanda bile çilek biter” derdi Matmazel Zina; “bir yürüyüşe çıksan bütün sepeti doldurursun. Ama ben yiyemezdim, çünkü ağızıma attığım gibi ateşim yükselir ve titremeye başladım.”

Doğru söylüyordu. Anımsıyorum da bir gün çiftliğin çileklerini denesin diye onu yakalamış bırakmıyordum; ateşlenecek mi görmek istiyorduk, daha yarım saat geçmemiştii ki baygınlıkla yatağa yığılıverdi.

İşkence ediyorduk zavallıya, topuklayıp kaçmıştı çünkü onu kızdırmıştı; kan beynine fırlayıp da yanaklarındaki al damarcıklar mora dönünce biz de gülüşüyorduk. Ama unutmamız gerekiyordu ki, iyi yürekliydi, öbür dadımız Miss Gost'un içimize aşladığı korkuyu kovan o olmuştu. Hiç unutmam, geceleri kalkıp keman çalar ve aynalara ak bezler asardı Miss Gost. Bizi ormanda uzun yürüyüşlere çıkarır, çevresine dizerdi; bizler de usluca otururduk; ruhumuzun bizden önce başka bir insanın ya da başka bir hayvanın olduğunu ve öldüğümüzde yine başkasının ruhu olacağını anlatırdı.

İçimden bir kuş gibi uçup gidecek olan ruhumu yitireceğim düşüncesi aklıma yerinden oynatıyordu. Sonraki yaşamımda bir at mı olacaktım, arabacılar beni dövecekler miydi?

“Ben de sonraki yaşamım için keman öğreniyorum” diye eklemiştii coşku dolu bakışlarla. “Peki ya ruhunuz bir domuzcuk ya da kedici olursa nasıl çalacaksınız?” diye kahkahayla sorduğum o günü hiç unutamıyorum, avuçlarımla öyle terlemiştii ki mendilimi neredeyse yırtacaktım. “Saçmalık” diye homurdanmış, limon gibi sararmıştı. Üstelik Miss Gost her zaman soluk sarı benizliydi; parlak, kara saçları kulaklarının arkasına yapışık, giysileri alacalı bulacalı olurdu.